

До Научното жури
утвърдено със
Заповед № РД-38-307/28.06.2023г.
на Ректора на
СУ „Св. Климент Охридски“

С т а н о в и щ е

от доц. д-р Таня Николаева Бузева
доцент по търговско право в
Катедра „Гражданскоправни науки“
Юридическия факултет на
СУ „Св. Климент Охридски“

относно дисертационния труд на
Цветелина Христова Байрактарова,
редовен докторант
към Катедра „Гражданскоправни науки“
при Юридическия факултет на
СУ „Св. Климент Охридски“

на тема:

„Договорът за банков кредит“

представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор“,
Професионално направление: 3.6. Право (Гражданско и семейно право -
Търговско право)

Уважаеми членове на научното жури,

Като член на Научното жури, назначено със Заповед № РД-38-307/28.06.2023г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за защита на дисертационния труд на редовния докторант Цветелина Христова Байрактарова: „Договорът за банков кредит“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по Професионално направление „3.6. Право (Гражданско и семейно право - Търговско право)“ в СУ „Св. Климент Охридски“ представям следното становище:

1. Информация за докторанта

Цветелина Христова Байрактарова е родена на 29.09.1991г. Магистър по право, завършила висшето си юридическо образование в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ през 2015 г. с пълно отличие и като първенец на випуска. Магистър по право (LLM) на Harvard Law School след успешно завършена магистърска програма 2020-2022г.

Притежава диплома по Въведение в английското право и правото на Европейския съюз след обучение в Британския правен център и Университета Кеймбридж (2014-2017г.).

От февруари 2017г. Цветелина Христова Байрактарова е зачислена като редовен докторант по докторска програма „Гражданско и семейно право – Търговско право“ в Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (Заповед № РД 20-245/27.01.2017г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“). След изпълнение на учебния план по докторската програма докторантката е отчислена с право на защита (Заповед № РД 20-678/01.03.2021г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“).

От октомври 2021г. и понастоящем Цветелина Байрактарова е редовен асистент в Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, като още от октомври 2017г. води занятия по дисциплините „Търговско право I“ и „Търговско право II“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за защита дисертационен труд отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото приложение.

Представената работа е в обем от 350 с. и е логично и последователно структурирана. Структурно работата е подразделена в 7 глави (вътрешно разделени на точки и подточки), увод и заключение. Приложен е списък на използваната литература, който реферира към общо 50 учебници и монографии, от които 35 на български и 15 на английски език, както и 36 студии и статии, от които 25 на български език и 11 на английски език.

Темата на дисертационния труд е „Договорът за банков кредит“ и има за предмет на изследването една от абсолютните търговски сделки според класификацията на българския Търговски закон. Представеният труд представлява първото цялостно систематично изследване в правната ни литература на договора за банков кредит. Макар във фокуса на изследването да стои един класически институт на частното право, работата представлява нов модерен поглед, който държи сметка за съвременните аспекти на прилагането на този правен институт както в актуалната българска практика, така и в международните бизнес отношения.

Вън от съмнение е научноприложната стойност и изключителната практическа полезност на изследването предвид широкото приложение на договора за банков кредит като един от основните инструменти за финансиране в търговската практика.

3. Обща оценка на дисертационния труд и на получените научни и научно-приложни резултати

Предмет на представения дисертационен труд е договорът за банков кредит в проявлението му на двустранна търговска сделка, т.е. когато кредитополучател е търговец, без потребителския кредит, който е засегнат единствено за целите на съпоставяне и отграничение. Изследването се базира върху действащата правна уредба по националното българско право – Търговския закон, Закона за кредитните институции, принципно Закона за потребителските кредити и Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители и др., както и върху анализ на богатата съдебна практика по темата. Правният анализ обаче надхвърля значително националната правна рамка и обхваща множество аспекти на прилагането на договора за банков кредит, които са стандарт в международната банкова и финансова практика, и които междувременно навлизат и се практикуват широко и у нас.

Целта на научното изследване, дефинирана в увода на работата, е да се представи цялостен анализ на договора за банков кредит, както от гледна точка на неговата законодателна уредба, така и от гледна точка на съвременното му съдържание в практиката. По-конкретно дисертантката дефинира като научни задачи формулирането на понятието за договора за банков кредит и отграничаването му от сходни правни институти; анализа на различните видове договори за банков кредит с юридическите и практическите последиците от съответната квалификация; изясняване на правните проблеми, свързани със страните по договора за банков кредит – кои и доколко могат да бъдат кредитодатели или кредитополучатели, както и участието на други лица в отношенията по сключването и изпълнението на договора за банков кредит; анализ на сключването, вкл. преддоговорните отношения между страните, и прекратяването на договора; подробен анализ на договорните задължения на страните, вкл. правен анализ на т. нар. декларации и гаранции на кредитополучателя и разграничаването им от договорните задължения, както и детайлен анализ на основните непарични и парични задължения на последния; и последно – изследване на същността и правните последици при неизпълнение на договора за банков кредит от някоя от страните.

Макар и много амбициозно дефинирана като обхват, целта на научното изследване е несъмнено постигната, което обосновава значителната научна стойност на съчинението и е безспорно доказателство за качествата на авторката.

Поставените от дисертантката научни задачи в работата са решени чрез използване на класическите методи на научно изследване като нормативния, логическия, телеологическия, сравнителноправния и правнодогматичния. Правният анализ се базира на действащата нормативна уредба на договора за банков кредит, на критичен анализ на съдебната практика, както и върху осмисляне и изясняване на правната природа на фигури, привнесени в българската банкова практика от чужди правни системи и прилагани в резултат на интернационализирането на търговските и финансовите отношения.

Глава Първа на съчинението съдържа анализ на понятието за банков кредит и общата му характеристика. Формулирано е научно определение на правното явление, като то е разграничено от сходни правни фигури. Значително внимание е отделено на видовете банкови кредити, които са систематизирани в зависимост от различни критерии и главно от особеностите на практическото им прилагане. Особено подробно е изследването в частта главен и подчинен

кредит/дълг и правните аспекти на отношенията между кредиторите и кредиторите и длъжника, което е ново за българската правна литература и има важна научноприложна стойност.

Глава Втора е посветена на страните по договора, като са въведени понятията главни и допълнителни страни. Вън от изразените резерви, дали става дума за страни по договора за банков кредит в правния смисъл, в работата е анализирана ролята на т.нар. агент по дълга и агент по обезпеченията, посредник по дълга, спонсор, както и правното положение на солидарните длъжници и поръчители. За първи път в нашата литература се изследва включването на тези категории участници в отношенията по повод сключването и изпълнението на договор за банков кредит, които са част от стандартната банкова и финансова практика, но не са уредени от нашия закон. Изясняването на функциите (правата и задълженията), правното им положение и отношенията между тези лица и главните страни по договора (кредитодателя и кредитополучателя) е не само приносно, но и има със сигурност голяма научноприложна стойност.

В глава Трета са разгледани преддоговорните отношения и задължения на страните, както и същинското сключване и прекратяването на договора. Специално заслужава да бъде отбелязан анализът на преддоговорните задълженията на страните, който има приносен характер, освен практическата полезност.

Обсъдени са поредица практически аспекти на сключването на договора за банков кредит, като например проблеми в практиката относно представителната власт, сключването на договора при общи условия, сключването по електронен път и др. Внимание е отделено и на спецификата на сключването на договора в случаите, когато кредитополучатели са физически лица-потребители, които се нуждаят от засилена защита.

Глава Четвърта съдържа анализ на облигационните задължения на кредитодателя – задължението за отпускане на кредита, задължението за предоставяне на информация, задължението за конфиденциалност, задължението за заличаване на обезпеченията и задължението за съдействие и ограничаване на разходите и вредите. Особена стойност има правният анализ на хипотезата на множество кредитодатели, спецификите на отношенията между тях и с кредитополучателя.

Глава Пета е посветена на изследването на т.нар. декларации и гаранции на кредитополучателя. Това са инструменти, които навлизат в нашата практика

под влияние главно на англо-американската концепция и обективно са практическа даденост. Теоретична стойност има анализът на понятието за декларации и гаранции, правното им естество и разграничаването им от задълженията на кредитополучателя. Последователно са разгледани тяхното значение, ограничения, видове и времеви аспект, както и повтарящите се декларации и гаранции.

Глава Шеста има за предмет договорните задължения на кредитополучателя, чиято същност е изведена на база на анализа на съотношението им с декларациите и гаранциите и случаите на неизпълнение. Задълженията са обособени в две групи в зависимост от техния предмет. Първата група обхваща непаричните задължения на кредитополучателя: задължението за изпълнение на условията за усвояване, задължението за усвояване на кредита, задължението за спазване целта на кредита, задължението за предоставяне на информация, задължението за поддържане на определени финансови показатели, задължението за спазване на приложими законови изисквания, задълженията във връзка с промяна в дейността, задълженията във връзка с разпореждане с активи, задълженията във връзка с управление на парични потоци, задължението за поддържане на банкови сметки, задълженията за предоставяне и поддържане на застраховка и други.

Детайлно са анализирани също паричните задължения на кредитополучателя като задължението за плащане на главницата, задължението за плащане на възнаградителната лихва, задължение за плащане на такси и задълженията за плащане на разноски. Освен фокуса върху правната квалификация и отграничението между задълженията за плащане на главницата и на възнаградителната лихва, в работата е отделено внимание на специфични инструменти, които имат по-скоро финансово естество, но са част от финансовата практика и в този смисъл могат да се окажат част от съдържанието на договор за банков кредит като капитализацията на лихвата и анатоцизма, уговорките за хеджиране или споразумения за лихвен суап. Този анализ има значение както заради научната новост, така и заради практикоприложната му стойност.

Глава Седма анализира въпросите, които поставя неизпълнението на задълженията по договора за банков кредит – както на задълженията на банката (задължението за отпускане на кредита, задължението за предоставяне на информация, задължението за конфиденциалност, задължението за предоставяне на обезпечения и задължението за съдействие и ограничаване на

разходите), така и на задълженията на кредитополучателя. Анализирани са понятието за неизпълнение и случаите на неизпълнение, както и отстраняването на неизпълнението.

В Заключението на работата са синтезирани и обобщени резултатите от научното изследване и основните тези, изложени и поддържани в дисертационния труд.

В хода на изложението на съответните систематични места авторката предлага редица конкретни предложения *de lege ferenda*, които са обосновани по много интересен и убедителен начин.

Представеният дисертационен труд е едно много интересно, модерно и полезно научно изследване. Съчинението впечатлява на първо място с това, че третира добре познат частноправен институт, но преосмислен през съвременните аспекти на неговото прилагане. Съчинението има несъмнена научна стойност както поради обстоятелството, че представлява първото цялостно изследване на договора за банков кредит в нашата литература, така и поради анализа на множество нови правни проблеми в контекста на сключването и изпълнението на този договор, които до момента макар и практикувани, не са били във фокуса на научно изследване.

Впечатлява прагматичният и практически ориентиран подход на авторката да изследва института не само теоретично в рамките на относително лаконичната законова регламентация, но и да обхване множество особености на специфичното му практическо прилагане понастоящем. Правното анализиране и квалифициране на тези специфики – като ролята на различните участници извън страните по договора, практическите аспекти при сключването, детайлният анализ на задълженията на страните и др., голяма част от които без позитивноправна уредба, предопределя голямата полезност и научноприложна стойност на работата. В цялото изложение анализът на отделните правни аспекти на института не е само на абстрактно ниво, а е обоснован с икономическата и финансова логика на явлението, обогатен с позоваване на практическите особености при прилагането, което прави съчинението разбираемо и полезно за практиката.

Умелото анализиране на инструменти, прилагани в практиката като заимствани от чужди правни системи и от международната банкова сфера, както и тяхното осмисляне през призмата на българското право, представлява голямо

достойнство на работата и със сигурност ще е от голям интерес и полза за българската търговска практика.

Работата представлява зряло, обстойно и добросъвестно научно изследване, което показва искрения професионален интерес и задълбочените познания на авторката в областта на търговското право и практика във финансовата сфера.

4. Оценка на научните приноси

Представеният дисертационен труд представлява първото цялостно монографично изследване на договора за банков кредит в българската литература. Дисертацията притежава поредица приносни моменти, като наред с вече посоченото в раздела относно съдържанието на работата, биха могли да бъдат резюмирани и отбелязани следните:

- опитът за научно определение на понятието за банков кредит;
- детайлната класификация на видовете договори за банков кредит и анализът на техните правни характеристики; особено проблемите, свързани с прилагането на фигурите на главен и подчинен дълг и правните възможности за тяхното прилагане в рамката на действащото българско право;
- анализът на правното положение на страните по договора и техните особености – и особено изводът, че не възниква по право активна солидарност между кредитодателите в случай на множество такива;
- анализирането на фигурите на агента по дълга и агента по обезпеченията като участници в правоотношенията по повод на договора за банков кредит, вкл. предложението *de lege ferenda* да бъде създадена изрична позитивноправна уредба в ТЗ;
- анализът на преддоговорните задължения на страните;
- подробното изследване на задълженията на двете страни по договора, и в частност на задължението на банката да отпусне кредитната сума на кредитополучателя;
- изследването на предоставяните от кредитополучателя декларации и гаранции – тяхната правна същност и разграничението им от задълженията, последиците от нарушаването им и пр.
- анализът на договорните задължения на кредитополучателя, които авторката обосновава разделя на две големи групи – парични и

непарични задължения; и по-специално относно същественото непарично задължение на кредитополучателя за целево използване на кредита; анализът на съществените парични задължения и разграничаването на тяхното естество и правен режим – еднократност или периодичност на изпълнението им, давност, последици от уговарянето на гратисен период и предсрочно изпълнение;

- изводите относно неизпълнението на задълженията на страните и техните последици и по-специално анализът на безвиновното неизпълнение на паричните задължения на кредитополучателя, както и на правото на банката да обяви кредита за предсрочно изискуем, уговорките за поредност на погасяване на задълженията при частични плащания и към всеки от кредитодателите и правата им върху предоставените от кредитополучателя обезпечения.

Дисертационният труд демонстрира забележителната цивилистична подготовка и култура на авторката, както и способността ѝ да работи с литературните и нормативните източници, вкл. и с чуждоезичната литература, да анализира и синтезира и да аргументира собствените си тези. Теоретичната грамотност е съчетана брилянтно със собствените практически познания на дисертантката като практикуващ адвокат с международен опит в тази област. Трудът показва способността на дисертантката за самостоятелни научни изследвания, както и потенциала ѝ за бъдещо академично развитие.

Представената работа е логически издържана и смислово завършена. Езикът на съчинението е школуван, начинът на излагане на анализа и аргументите показва задълбочени теоретични познания и способност за самостоятелни научни изследвания. Елегантно написана работа, която се чете изключително леко и приятно. Това определено я прави достъпна не само за академичните среди, но и за практикуващите юристи и неюристи.

Несъмнено това съчинение би било изключително полезно както за доктрината и съдебната практика, така и за практикуващите в банковата и финансовата сфера, поради което горещо препоръчвам неговото публикуване.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантката има няколко публикации по темата на дисертационния труд, както и общо в областта на търговското право. За целите на настоящата процедура се посочват четири публикации, отговарящи на изискванията, а именно:

- Дискусионни въпроси във връзка с договора за банков кредит. - Търговско право, кн. 2/2016 г.
- Що е то подчинен дълг и има ли валидна почва у нас?, - В: Сборник научни изследвания в памет на доц. д-р Кристиан Таков. С.: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2019 г.
- Заповедта за затваряне на търговски обекти – какво става с наемите, кредитите и заплатите, 2020 г. публикувана в електронното списание NEWS Lex.bg, ISSN 2682-9606, достъпна на <https://news.lex.bg/заповедта-за-затваряне-на-търговски-о/>.
- Роля на агента по дълга и агента по обезпеченията при договори за банков кредит, 2022 г., публикувана в електронното списание NEWS Lex.bg, ISSN 2682-9606, достъпна на <https://news.lex.bg/роля-на-агента-по-дълга-и-агента-по-обез/>.

Статиите са по темата на дисертацията или са пряко свързани с нея и съдържат част от приносите на дисертационния труд.

С посочените публикации докторантката Цветелина Байрактарова покрива напълно изискването за необходимия минимален брой наукометрични точки от публикации в рецензирани издания, регистрирани в Националния референтен списък на НАЦИД за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

6. Оценка на автореферата

Изготвеният от дисертантката автореферат съответства на съдържанието на дисертацията. Същият представя синтезирано предмета и задачите на изследването и използваните методи. Представена е подробно структурата и обема на работата и в обобщен вид съдържанието на дисертационния труд по глави, което дава напълно ясна представа за изследваните проблеми и застъпените тези в него.

В автореферата е представено виждането на авторката за научната новост и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Авторефератът съдържа информация и данни относно публикациите на докторантката по темата на дисертационния труд.

7. Заключение

Представеният от Цветелина Христова Байрактарова дисертационен труд на тема „Договорът за банков кредит“ представлява първото цялостно систематично изследване в българската правна литература на договора за банков кредит като институт на търговското право, при това направено издържано и модерно в духа на съвременното прилагане на този класически договор. Дисертационният труд съдържа несъмнени научни и научноприложни приноси в областта на търговското право.

Представената дисертация отговаря изцяло на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България за придобиване на научната и образователна степен „доктор“. На базата на това научно съчинение, както и на представените публикации по темата считам, че докторантката Цветелина Байрактарова притежава задълбочени теоретични знания по специалността търговско право и несъмнени способности за самостоятелни научни изследвания.

Изразявам изцяло положителната си оценка за представения за защита дисертационен труд и предлагам на уважаемото жури да присъди на дисертантката Цветелина Христова Байрактарова образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Гражданско и семейно право – Търговско право“, Професионално направление „3.6. Право“.

София, 07.09.2023г.

доц. д-р Таня Бузева